

Тема уроку:

Творча історія - ЗЛОЧИН І КАРА - ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОЛІФОНІЧНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОМАН- ФЕДІР ДОСТОЄВСЬКИЙ (1821-1881)

«ЗЛОЧИН І КАРА» - ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОЛІФОНІЧНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОМАН

Завдання: Написати конспект з теми.

Читати роман «Злочин і кара»

Творча історія

Роман «Злочин і кара», як для Твору такого значного обсягу, був написаний досить швидко — лише за рік. Автор розпочав роботу над ним у курортному німецькому місті Вісбадені, де перебував на лікуванні в 1865 р., а вже через рік надрукував у журналі «Вісник». Проте задум твору виник набагато раніше. За спогадами Аполлінарії Суислової, знайомої Достоевського, у 1863 р. вони обідали в туринському готелі, і він звернув увагу на дівчинку, яку привів туди дідусь на урок музики. Звертаючись до Суислової, письменник сказав: «Ну ось, уяви собі, така дівчинка з дідусем, аж раптом якийсь Наполеон каже: «Знищити все місто». Завжди так було на світі». Цей факт є яскравим свідченням глибинної, не завжди помітної сторонньому оку роботи, що відбувалася в душі письменника. Отже, його вже в 1863 р. хвилювали питання про «тих, хто право має», і він через три роки геніально порушив їх у романі «Злочин і кара»

Обкладинки до роману Ф. Достоевського «Злочин і кара»

Як свідчать листи письменника, у цьому творі об'єдналися дві самостійні сюжетні лінії і обидві вони були задумані в 1865 р. Перша стосується родини Мармеладових. Вона виникла влітку 1865 р., і твір мав би назву «П'яненькі» (це зменшувально-пестливе слівце, дражливе для читача, ми неодноразово зустрічатимемо на сторінках роману і, зокрема, у мовленні Мармеладова). Автор хотів дослідити у творі різноманітні проблеми, пов'язані з пияцтвом як суспільним явищем, а також його вплив на долі людей, а надто — дітей. У цьому причина виразного зображення в романі «Злочин і кара» трагічної долі дітей Катерини й Семена Мармеладових, чимось суголосної життю Олівера Твіста та інших героїв Ч. Діккенса.

Інша сюжетна лінія, яку розробляв Достоевський, виникла восени 1865 р. Спочатку він вирішив писати роман як сповідь головного героя (він тоді мав ім'я не Родіон, а Василь) і від першої особи. Потім переніс оповідь у минуле, утіливши її у формі спогадів цього героя під час суду («я під судом і все розповім»). Проте сюжетна схема утворилася вже тоді: студент, виключений з університету за несплату за навчання, наважився на вбивство, для того щоб зробити щасливою свою сім'ю, а потім мав намір жити чесно. Однак хіба це можливо після вбивства? Не наважуючись назвати вбивство злочином, він

ховається за туманний термін «вчинок», але така гра слів не міняє жахливої суті ганебного явища. Тогочасний Петербург часто вражали газетні повідомлення: то студент Данилов убив лихваря і його служницю заради грошей, то ще якийсь інтелігент організував банду фальшувальників грошей. За свідченнями сучасників, Достоевський почув історію про виключеного з університету студента, який убив на великій дорозі поштаря й пограбував поштову карету. Тоді російська громадськість була шокована як самими цими подіями, так і тим, що злочинцями були інтелігенти, «носії духовності». Щось неначе надломилосся, «розкололося» (чи не одне з тлумачень походження прізвища Раскольников?) у тогочасній суспільній свідомості.

Федір Достоевський так і не завершив жодного з цих рукописів, натомість швидко написав роман «Злочин і кара». У процесі роботи над твором дві самостійні сюжетні лінії переплелися, повість «одного героя» стала «багатогеройним» романом, який набув поліфонічного звучання. Твір перетворився на фундаментальне соціальне, психологічне й філософське дослідження надзвичайно складних і важливих (не лише для тогочасної Росії, а й для всього людства впродовж його історії) проблем. Письменник так сформулював ключові питання твору: що таке людина? що штовхає її на злочин? що є справжнім покаранням для злочинця? як ставитися до войовничого індивідуалізму? що буде потім, тобто яким стане світ, утративши моральність, з розірваними зв'язками між людьми? де шукати вихід, якщо життя загнало людину в глухий кут? «Повість, що я зараз пишу, — зазначав митець, — буде, можливо, найкращою з усього, що я написав». І як свідчить творча історія цього роману і його вплив на перебіг світового літературного процесу й філософської думки, він не помилився.